

Катерина Павленко
**ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ВИЯВЛЕННЯ
КОМПЕНСАТОРНОЇ ФУНКЦІЇ ФІЛОСОФІЇ**

Науковий керівник: к.філос.н. Е. І. Мартинюк

В сучасному соціумі зростає недовіра до раціональних практик пізнання (натомість росте роль езотеричних та ірраціональних практик), у політичній культурі зростає вага популістичної риторики і постправди, комунікативні практики сприяють модуляції спонтанних нерациональних, а то і аморальних, дій. В цьому контексті соціальних змін структурно-функціональний аналіз функцій філософії прояснює значущість якісних характеристик класичних стилів розуміння і зосередженості філософського мислення на етичних універсалиях.

Роль та місце філософії в житті людини знаходить своє відображення у її функціях. Існує парадигма визначення функцій філософії, яка знайшла вираження у низці дидактичних праць з філософії і може вважатись за класичну у вітчизняному контексті. Вона, на нашу думку, фокусується на питаннях світоглядної орієнтації людини і осягнення переваг раціонального життерозуміння у порівнянні із магічним мисленням (за термінологією М. Вебера [1]).

П. Адо вважає, що в античності філософія була перш за все особливим способом життя. Розглядаючи вчення античних мислителів, він проводить ідею про первинність життєвого вибору по відношенню до теоретичного змісту філософських доктрин [2]. Відтак, думка, згідно з якою філософи насамперед намагаються вигадати нову теоретичну побудову, покликану пояснити світ, а вже потім наслідки, що випливають з цих теорій (етичні, політичні, соціальні доктрини), закликають зробити певний життєвий вибір, визначають тип поведінки, стосовно античної філософії – є помилковою побудовою. Починаючи з Сократа, перевага певного способу життя аж ніяк не є результатом і як би побічним продуктом філософської рефлексії; філософська теорія бере початок в життєвому виборі, а не навпаки. Філософія задовольняла потребу особистості в гранично індивідуалізованій свободі вибору, формуванні власного життєвого світу і шляху.

Постмодернізм закликає відмовитися від ілюзії, що можливо «чисте» мислення, і стверджує, що будь-яке мислення обумовлене культурно і соціально-історично, а будь-який «об'єктивний» інтелектуальний проект є реалізацією чийсь інтересів.

Філософське підґрунтя проявів компенсаторної функції¹ в філософії можна вбачати і в конкуренції метафізичної традиції світосприйняття та праксеологічного життєрозуміння.

Філософія має і особистісно-трансформуючий, персоналізований зміст – це праксис «збирання» власної душі і життя в одне ціле. У сучасному світі, де великі колективні уявлені спільноти Модерну (нація, релігія і клас) стрімко розпадаються, де поряд із глобалізацією людства розвивається локалізація спільнот, всі речі і феномени індивідуалізуються. Ідентичність набуває виражено індивідуального змісту, стаючи справою індивідуального вибору. Просвітницький міф про тотожність прогресу, свободи, демократії, модерності, науки та секуляризації і про тотожність відсталості, релігії, диктатури, фанатизму і марновірства – розпадається, релігія повертається у публічний простір і стає оплотом модерності та модернізації. Але при цьому найбільшу вагу набуває свідомий, вільний, індивідуальний вибір особистості, яка стає дійсно єдиним джерелом дії і належності. Все це повертає вагу філософії як «культури душі» (Цицерон).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вебер М. Избранное. Образ общества. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/vebovr/03.php.
2. Адо П. Що таке антична філософія? / переклад з французької С.Л. Йосипенка. К: Новий Акрополь, 2014. 428 с.

¹ В радянських та українських філософських підручниках ця функція часто називається терапевтичною (з грецької можна сформулювати як «психотерапія»). Тоді як позначенням «компенсаторна функція» вказується не тільки на терапевтичну складову, а ще й на конкретний характер її дії.